

..."Qızıl toy"larına cəmi üç il qalıb. 47 ildir ki, ailəlidirlər, övladlarından, nəvərlərdən, nəticələrindən ibarət geniş, özlərinin de-diyi kimi, xoşbəxt və köklü "ailə aqacıları" var...

Əlimusa və Fatma İsmayılovlardan ailələrinin belə uzunmürlü, tomelinin möhkəm olmasına əsl səbəbin qarşılıqlı saygı və on osasını, bir-birilərinin anlamalarını görürler.

Fatma nənə deyir ki, ailədə söz də olar, səhbət də... Amma gərek hər məsələni də böyüküdüb problemləşdir. Həyata yoldaşlarından biri odunda, digəri mütləq şəhərdən olmalıdır. Bir-birini başa düşməkla ailədə yaramış bütün çətinlikləri aşmaq mümkündür. "Biz də öz böyükülərimizdən bəla görmüşük..."

Əlimusa baba isə söylərir ki, ailə quşulanda yaşılların tövsiyələrini da nezər almış lazımdır: "Bizim dövrümüzde böyükələr mütləq gəncərə məsləhət verir, ailədə qarşılıqlı hörmətin, çətinliklərin bir-gə sinə gərəmeyin, dözməli olmağın, güzəştə getməyin əhəmiyyətini başa salıdlar. Ailələrin uzunmürlü, möhkəm olmasına da bu xüsusiyyətlərə görə mümkün olur".

Ağsaqqal onu da vurgulayır ki, Azərbaycan ailəsinin tarixən formalılmış öz adət-ənənəsi var. Amma son zamanlar görürsən ki, bəzi gəncərlərimiz ailələrində milli dəyərlərimizi söykənməyə davranışlar nümayiş etdirir. Sevib ailə qurular da, səzərlər bir-birinə böğazından keçmir, bir-birilərinə səbir, düzüm, güzəştəri yoxdur, ilk qarşılıqlarına çıxan çətinlikdə boşanmaya qorar verirlər... Bütün bunlar iso ailənin tomolunu laxladan monfi xüsusiyətlərdir.

Vazkeçilməz institut

Demək olar ki, tarixən cəmiyyətin inkişaf etdiyi bütün mərhələlərdə ailə modeli var olub. Cənəd zamanla birləşdikdən sonra yaranan yeni münasibətlər bir çox cəhdətdən ailəyə təsir etdi de, bu institut vazgeçilməz bir formada yaşayır.

Azərbaycanda da ailə dəyərləri hər zaman üstün tutulub, tarixən formalasaraq hazırlanıb, qədər ötürüllü və bu dəyərlər müasıri həyatda da yüksək qiymətləndirilir.

Statistik göstəricilərə əsasən, hazırda Azərbaycanda 2 milyondan çox ailə mövcuddur. Öləküz 2008-ci ildən etibarən hər il mayın 15-də Beynəlxalq Ailə Günü nü qeyd edir. Həmin gün BMT Baş Assambleyasının 1993-cü il qətnaməsinə müvafiq olaraq, 1994-cü ildən etibarən keçirilir. Ailə gününün təsisindən məqsəd dünya miqyasında bütün insanların diqqətini ailələrə və onların problemlərinin həllinə yönəltməkdir.

Azərbaycanda dövlət tərəfindən ailələrin rifahının yaxşılaşdırılması istiqamətində müüm hədbətlər görürlər. Ailə institutunun inkişafı istiqamətində forman və soroncamlar imzalanıb, proqramlar həyata keçirilir. Ailə dəyərlərinin qorunması, ailədə səhər və dözməlilik mədəniyyətinin, sağlam həyat tərziin təbliğİ məqsədilə xeyli işlər görülür.

Çoxuşaqlı ailələr tarixən qovusur?

Ümumi ailə məfhumu ilə yanğı, ölkəmizdə var olan iki milyondan çox ailənin hər birinin də öz yaşam formulu, qanunları və xoşbəxtlik sıri hesab etdiyi amillər var.

Məsələn, Bakıda yaşayan Nəsir və Xədicə İmrənovlarda möhkəm ailə bağlılığı, xoşbəxtliklərini həm də çoxuşaqlı ailələrinə görürler.

Bir haşiyəyə çıraq ki, Azərbaycan ailələri hər zaman çoxuşaqlı olmaları ilə seçilib. Ailələrdən azı dörd övlad böyüyüb, yeddi, sekiz, hətta on, on iki yaşın olduğu ailələrin sayı da xeyli çox olub. Vaxtilə çoxuşaqlı analara "Qəhrəmanın ana" fəxri adı bələ verilir. Amma müasir zamanın diktişi ilə bu tendensiya əksinə inkişaf edib və bu gün ölkəmizdə çoxuşaqlı ailələrin sayı xeyli azalıb.

Elə bəzədə xeyli soraglaşandan sonra İmrənovlarda ailə ilə tanış ola bildik.

1994-cü ildə qurulan ailəyə Tanrı yeddi övlad box eildi, dörd oğlan, üç qız. Ailon 24 yaşlı böyük oğlu ilə 20 yaşlı qızı hazırda Rusiyada tibb sahəsi üzrə təhsil alır. Diger beş usaqın hamisi məktəblidir, böyüyü 11-ci, on kiçiyi isə 2-ci sınıfda oxuyur. Uşaqlar dörsələn yanaşı, idmana, müsiqi məktəbinə də gedirlər. Ana evdar qadın, atı isə sürücüdür.

Xədicə xanım deyir ki, özü 3 uşaq ailə böyüküdüb üçün, hər zaman böyük ailəsi olmasına arzulayıb: "Uşaqları həddindən çox sevirişir. Həmişə arzulayırdı ki, övladın olsun, birinə dörsə öyrədim, birləşir yemek verim, digərinə yatzırırdı... İndi arzularımı yaşayırıam, Allahdan neç istəməsemse, elə də olub..."

Ailonun xanım bildirir ki, övladlarının heç birini bağçaya qoymayıb, elə evləri bir növ bağçalar kimi olub. Uşaqlar bir-biri ilə oynayıb, bir-birilərinə qayğı göstəriblər, nəzərət ediblər və beləcə böyüküblər: "Çoxuşaqlı ailə olmağın müsbət cəhətləri

15 May Beynəlxalq Ailə Günüdür

Ailə tablolari

Hər birinin öz yaşam formulu, "qanunları", xoşbəxtlik sırları olan kiçik cəmiyyət modelləri

Maddi çətinliklər, zaman qıtlığı

Müasir ailələrin əksəriyyətində bir, yaxud iki uşaq böyüküyür. Özlərinin də bir övladı olan Amil və Aysel cütlüyü isə bu həali maddi çətinliklərə və uşaqlara ayıracaq zaman yoxluğu ilə izah edirlər. Amil bildirir ki, həzirdə onlar üçün yaşam şortları çətindir və hər şey üçün böyük maddi tomatit tolob olunur. O cümlədən uşaqların təminatı, onların təhsil, sağlamlıq və sərətə olunan xərclərini ödəmək asan olmur. "Düşənərim ki, yalnız bir uşaq baxmaq üçün maddi imkanımız yeterlidir. Çalışışırq ki, övladımızı hərəkətli tomin edək, təhsil verek. Bu xəbərdən hesab edirik ki, artıq iki və ya daha çox övladımız olarsa, onların lazımi toloblarını qarşılaya biləcəyik!"

Aysel de həyat yoldaşı ilə eyni fikirdədir və ona olaraq qeyd edir ki, hər ikisi çəhəldikləri üçün, hətta bir övladlarına da ayırmaga kifayət qədər vaxtları olmur. Uşaqları iki və ya bundan çox olarsa, sözügedən problem daha qabarıq özünü göstərər.

Ötən ilin statistikasına əsasən, ölkəmizdə 5-dən çox uşağı olan ailələrin sayı 2500-ə yaxındır. Onların uşaqlarının sayı isə 10 minəndən çoxdur. Belə ailələrə oləvə gəzətlər də tətbiq olunur.

Prezidentin ötən il imzaladığı "Əhalinin sosial rifahının qorunması sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" sənədindən, birmənəli olaraq Azərbaycan ailələri özlərinin övladlısız təsəvvür etmirlər. Hətta boşanmalar da bir çox halda övlad yoxluğu üzündən baş verir. Amma bu hələ bütün ailələr üçün keçərlər deyil. 15 ildir ki, Elnur və Hədiyyə (adları şəhərdir) ailəlidir, amma

müəyyən tibbi səbəblərdən övladları olmayıb. Hədiyyə deyir ki, övlad sahibi olmaq üçün bütün tibbi çarələrə baş vurublar, amma nəticə sevindirici olmayıb: "İlk vaxtlar Elnur da, mən də buna görə çox piş olur, özümüzi dünyənin bədəxbəti hesab edirdik. Amma zamanla bir-birimizə mənəvi, psixoloji cəhətdən dəstək, dayaq oldub və bu fikirlər beynimizdən uzaqlaşdırıldı. Bir-birimizzi çox sevib ailə qurmuşuq. Buna görə də düşənərim ki, təməl möhkəm, xoşbəxt ailə olmaq sadəcə övladı bağı dəyil!"

Cütlük onu da qeyd edir ki, bu problemdən dəcixis yolu var və onlar indi olmasında, qarşılıqlı illərdə qohumdan, yaşlıdan, mənəvi, psixoloji cəhətdən dəstək, dayaq oldub və bu fikirlər beynimizdən uzaqlaşdırıldı. Bir-birimizzi çox sevib ailə qurmuşuq. Buna görə də düşənərim ki, təməl möhkəm, xoşbəxt ailə olmaq sadəcə övladı bağı dəyil!"

Ailələrin dağlıqları onu da müxtəlif səbəbdən baş verir. Nikahın pozulmasının qeyd olunması zamanı əsasən votəndəşlər xasiyyətlərinin tutmaması, uşaqlarının olmaması, ailədən ailələrin zərərlər, xəyanət, qışqancılıq, xəstəlik, məlli zəmin, serxəsələr, narkomaniya aludeçilik, məddi durum, mənəzilin olmaması, ərin (arvadın) olilliyi, uzun müddət ayrı yaşamaq, oğurluq və kənarlılıq, mədəxilərə sebəb kimi göstəriliyər.

Qurulan ailələrin, dağilan təfaşşələrin rəqəmlərdə əksi

2021-ci ilin rəsədi ilə ƏDLİYYƏ Nazirliyinin rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri tərəfindən 56 314 nikah və 17 191 boşanma faktı qeyd olub.

Dövlət Statistika Komitəsindən verilən məlumatda görə, əhalinin hər 1000 nəfərinin düşənərinin 2020-ci ilə nisbetən 60 faiz artaraq onun soviyyəsi 5,6, boşanma soviyyəsi isə 13,3 faiz artaraq 1,7 teşkil edib.

Nikah soviyyəsi Bakı şəhərində, Şəki-Zaqatala, Dağlıq Şirvan, Qarabağ və Quşçu-Xaçmaz rayonlarında və Naxçıvan Muxtar Respublikasında, boşanma soviyyəsi isə Bakı şəhərində, Abşeron-Xi-

rin yaşandığı bir ailədə böyümək usagiñ da psixoloji sərsinti keçirməsinə səbəb olurdu. Özüni döyülməye də, təhqiqərə də, hər şeyə də dözdür, lakin gözüm görə görə övladının mənimlərə rəbarət əzab çəkməsinə heç cür razi ola bilməzdim. Buna görə də qotu qararımı verdim və bəşandım".

İndi 7 yaşlı oğul övladını tək böyüdən Vüsalə (ad şərtidir) deyir ki, többi ki, həm maddi, həm də mənəvi cəhdəndən çötin dənəm yaşıyır: "Hansı sabobən olur-olsun, cəmiyyətimizdə boşanmış qadınlar qarşı yanlış təsəvvürler var. Tabu şəklinde belə bir sohə fikir də formalılaşdırıb ki, qadın ailədə qarşılıqlı bütün problemlər, siddət, zorakılıq dözməli və boşanmanın ağlinin ucundan belə keçirməmişdir. Təbii ki, mən də bu cür icməti qınaqla, topkılılo qarşılıqlıdır. Amma ailəm bütün bə çətin günlərimdə mən tək qoymadı, yanında oldum. İndi özüm işleyirəm, ailəmən də kömək ilə övladıma baxıram..."

Vüsalə onu duvurğuları ki, heç kəs ailəsinin dağılmasını arzulamır, amma bəzən tale elə gotırır ki, son çərə elo ailənin dağılması olur...

Günahtısızlar

Boşanmaya gotirib çıxaran səbəblərə asılı olmayaq, dağılan ailələrin birinci qurbanı uşaq olurlar. Dəhşətli trama, böyük psixoloji görəngin yaşayırlar. Amma istinadalar da yox deyil...

Arzunun (ad şərtidir) adı valideynləri o, 9 yaşında olarkən boşanıb. Arzu anası ilə qalıb. Bir neçə iləndən sonra isə anası da, atası da başqa şəxslərlə ailə qurublar, Arzunun hem anabir, hem atabir bir neçə bacı-qardaş olub: "Yadimdardır, anamla atam birçoq yaşayanda hər gün ailəmizdə qanqaraqlıq, dəvə olurdu. Onlar heç bir-biri ilə yola getmirdilər. Nə atamın, nə də anamın üzünün güldüyünü görməmişdim. Qoribidir ki, onlar ayırlı hərəkət quranda sonra heç şey tamamilə dəyişdi. O kederli, qas-qabaklı insanları təmamilə dəyişdirdilər. Kənardan da aqçay-aydin gürünürdü ki, hazırlı həyatlarından rəzidirlər. İndi mən növbəli şəkildə həm anamgilə, həm də atamgildo yaşayram. Xeyli bacı-qardaşının olduğu böyük bir ailəm var..."

Yetər ki, xoşbəxt olmaq istəyək

Mütəxəssislər apardıqları araşdırmalara əsasən bəzən qonaqtı golblər ki, evliliyin ilk 5 il on kritik dövrdür. Çünki müxtəlif döyünlər, forqlı karakterlər malik insanlar qısa zaman ərzində bir-birini oldğu kimi qəbul etmisi, uyğunlaşmasın asan olur. Buna görə də bütün ailələrinin göləcək xoşbəxtliyi ailələrinə cütlüklerin sevgisindən, ailənin əsl mahiyyətinə varra bə yola qədəm qoymalarından asıldır. Yenice nişanlanan Günay İsmayılova da xoşbəxt ailə sırrını qarşılıqlı anlaşmada gördüyü bildirir: "Tərəflərin hər ikisinin şəxsi mənəfəyini konara qoyub, bir-biri üçün çalışdığı məqəmdə xoşbəxtlik yaranır. Düşənərim ki, gəncərlər ailə mosuliyyətini dərk edər, çətinliklərə birgə sənər biləcəklərinə inanaraq ömür yolları bəzən qarşılıqlı hərəkət, emsəl, sevgi, gələcəyə ümidi baxmaq xoşbəxt ailə üçün vacib əsaslardır. Mənəcə, qurdumuz ailənin necə formalasması öz olımlızzadır, yetər ki, xoşbəxt olmaq istəyək".

Cənəd dünyamızda nikah şəhadətnaməsi inzət atılmayıb, buna lüzmən gürültüyən "ailə"lər vər. Belə "ailə"lərdə bir-birini sevin insanlar roşni nikahın gürəmdən qurulur. Düzənərim ki, qarşılıqlı hərəkət, əməs, sevgi, gələcəyə ümidi baxmaq xoşbəxt ailə üçün vacib əsasdır. Mənəcə, qurdumuz ailənin necə formalasması öz olımlızzadır, yetər ki, xoşbəxt olmaq istəyək".

Cənəd dünyamızda nikah şəhadətnaməsi inzət atılmayıb, buna lüzmən gürültüyən "ailə"lər vər. Belə "ailə"lərdə bir-birini sevin insanlar roşni nikahın gürəmdən qurulur. Düzənərim ki, qarşılıqlı hərəkət, əməs, sevgi, gələcəyə ümidi baxmaq xoşbəxt ailə üçün vacib əsasdır. Mənəcə, qurdumuz ailənin necə formalasması öz olımlızzadır, yetər ki, xoşbəxt olmaq istəyək".

"Mən" və "sən" dən vər olan "biz"

Ailə nadir? Xoşbəxt ailənin formulu necədir?

Bu sualların cavabını bəzi ailələrimizin timsalında açıb göstərməyə çalışdıq. Kimsisinin fikrincə, xoşbəxt ailə sevginin, səbrin, dözmənin, zəhmətin üzərindən qurulur. Kimsi övladla, kimsi qarşılıqlı hərəkət, kimsi qarşılıqlı xəyanət, məlli zəmin, serxəsələr, narkomaniya aludeçilik, məddi durum, mənəzilin olmaması, ərin (arvadın) olilliyi, uzun müddət ayrı yaşamaq, oğurluq və kənarlılıq, mədəxilərə sebəb kimi göstəriliyər...

O da var ki,